

„Pakūtos dozė“ – skambanti malda žydų tautai

► Broli Gediminas ir visi klausytojai palaimino jaudinantį koncertą dovanojusius atlikėjus.

Irena ŠEŠKEVIČIENĖ

► Šiūmetinė tradicinė – jau ketvirtą – Pakutuvėnų susitaikinimo sodyboje surengta meno akcija „Pakūtos dozė“ nuskambėjo lyg malda ar meno kalba išreikštas atsiprašymas už žydų tautos patirtas skriaudas.

Negalima negalvoti ir tylėti

„Šis projektas – tai – Pakutuvėnų parapijos klebono Gedimino Numgaudžio sumanymas. Jis keliauja po Šventąją žemę, domisi biblijine, o kartu ir – žydų tautos istorija. Jis surinko nemažai istorinės medžiagos bei faktų apie lietuvių prieškarinio žydams padarytas žaizdas, todėl visas festivalis buvo tarsi nusilenkimas prieš Dievo išrinktąją tautą“, – sakė šios meno akcijos organizatorė Radvilė Varanavičiūtė.

„Šiandieną neigiami faktai, stengiamasi negalvoti, nekalbėti, nuslėpti tai, kas įvyko su žydų tauta. Tas neigimas lyg praekšmas kabo virš mūsų ir yra pažangos stabdys. Tiesa tokia – Lietuva sutepta baisios nuodėmės: 195 – 196 tūkst. arba 95 proc. Lietuvos žydų buvo išžudyti pačioje karo pradžioje, ir juos su dideliu uolumu bei žiaurumu žudė patys lietuviai. Kas turėjo teisę nuspręsti, kam gyventi, o kam – ne. Tie antžmogiai žudikai užėmė Dievo vietą. Šiandien mums sunku suvokti, kaip galėjo įvykti toks masinis apšėdimas tą baisią 1941 – 1942 metų vasarą, kai, dar vokiečiams neįžengus į Lietuvą, gimė tokia neįsivaizduojama neapykanta ir jau buvo ruošiamas didžiulis kapas žydų tautai“, – susirinkusiai miniai kalbėjo broli Gediminas.

Jis priminė ir tą faktą, kad buvo Lietuvoje keli tūkstančiai inteligentų, ūkininkų, kunigų, paprastų žmonių, kurie rizikavo savo gyvybėmis, bet glaudė nekaltus žydų vaikus ir moteris.

„Priivalome prašyti atleidimo už savo gėdą ir baisią nuodėmę, padarytą prieš Dievo išrinktos tautos žmones, nepaisant kad

jie nepripažino Jėzaus. Antisemitizmas užgimė dar pagonių laikais – nors apaštalai buvo žydai, jie išnešiojo Jėzaus žodžius po pasaulį, bet buvo persekiojami ir pagonių, ir žydų, – tęsė G. Numgaudis. – Šiandien krikščionys vyksta į Šventąją žemę semtis dieviškosios patirties. Tam, kad nustumtume kaltinti ir teisti, turime melstis už tautiečių klaidas. Tik taip galėsime žengti tiesos keliu, o žydų tautos kitiškumą gebėsime priimti kaip Dievo dovaną.“

Atlikėjai prikaustė dėmesį

Į bendrą krikščionių bei žydų maldą buvo pakviesti ir Plungės žydai – atvyko Jakovas Bunka su žmona Dalia. Pakutuvėnų bažnyčioje prasidėjusi malda prasitęsė angare, talpinančiame kelis šimtus žiūrovų: čia buvo surengtas žydų muzikos ir litvakų poezijos vakaras.

Lietuvoje prieškariniu gyvenusių ir dabar gyvenančių žydų poezijos posmais į klausytojus prabilo Lietuvos nacionalinio dramos teatro aktorė Nelė Savičenko.

„Nuo rytojaus būsiu liūdnas, nuo rytojaus. O šiaandien būsiu patenkintas“, – šiuo Vilniaus gėto vaikinio 1941 m. parašytais žodžiais aktorė susirpino susirinkusiųjų širdis ir pagarbaus sakralumo nuotaika nebeišsisklaidė visą vakarą. Aktorei talkino smuikininkas Vytautas Mikeliūnas. Šių menininkų tandemo programa buvo tarsi įžanga į muzikinį projektą „Malda“

„Malda“ – tai keturių Lietuvos menininkų – operos solisto tenoro Rafailo Karpio, pianisto Dariaus Mažinto, perkusinininko Arkadijaus Gotesmano ir saksofoninininko Petro Vyšniausko – kūrinys, kuriame skambėjo aranžuotos žydų dainos jidiš ir hebrajų kalbomis, nuspalvintos džiazo inprovizacijomis, o taip pat žydų malda už mirusiuosius, paremta Moriso Ravelio kūrinium „Kadiš“.

Koncertą dovanojo jaunimo ansamblis „Vocalis“, dainuojan-

tis džiazą, pop bei gōspel dainas ir jaunieji atlikėjai Janas Maksimovičius ir Dominykas Vyšniauskas.

„Menininkai iš Vilniaus atvyko tam, kad valandą pagrotų čia, ir vėl išvyko atgal. Jiems paliko neišdildomą įspūdį Pakutuvėnų aplinka ir išjaustai dėmesinga klausytojų auditorija“, – teigė R. Varanavičiūtė, pasidžiaugusi, kad šiūmetinės „Pakūtos dozės“ renginiai buvo itin profesionalūs.

Brolių pranciškonų gyvenimo akimirks užfiksavęs pats broli Gediminas pakvietė į sa-

► Trumpas Rafailo Karpio susikaupimas maldai. Ritas Nagienės nuotr.

► Tarp daugybės klausytojų – Plungės žydų pora Jakovas ir Dalia Bunkos (kairėje).

vo fotoparodą. O kvapų menotyryninkė Kornelija Česonytė pasidalino pasakojimais apie uoslės meną, kvapų istoriją bei

viduramžių kvapų kultūrą, pasiremdama ir šventųjų gyvenimais iš tų vietų, kuriose ji pati pabuvojo.

Festivalis užsiaugino savo žiūrovą

► Prieš programą aktorė Nelė Savičenko trumpam prisėdo pabendrauti su „Pajūrio naujienomis“.

- Miela Nele, kokie keliai Jus atvedė į Pakutuvėnus ir kuo šios erdvės jums kitoniškos?

- Pakutuvėnai, manau, visiems yra kitoniški: čia traukia brolio Gedimino asmenybė ir labai stiprus išgrynintas dvasinis laukas. Visi dvasininkai čia – imlūs novatoriškoms ir gilioms meno idėjoms, ką liudija ir šis renginys. „Pakūtos dozė“ rengiama ne paviršutiniškai, o iš visų jėgų, ir šis festivalis jau turi savo klausytoją, kuris dvasiškai gerokai ūgtelėjęs už kitus.

- Ar šis projektas Jums pirmasis ir vienas iš pirmųjų visoje Lietuvoje, kur paliešta tokia jautri tema?

- Taip, žydų likimo tema yra ypač jautri. Tačiau tai nėra pirmasis ir vienintelis projektas, – mūsų visuomenė jau praregėjo ir geba pažvelgti ten, kur labai skaudu, o menininkai perteikia menine išraiška. Negalime būti civilizuoto pasaulio dalimi, jeigu atvirai apie tai nekalbėsime. Apsidžiaugiau, kai buvau pakviesta į šį projektą, pati ieško-

► Nacionalinio dramos teatro aktorė Nelė Savičenko meno akciją „Pakūtos dozė“ vertina kaip itin savitą Lietuvos meno reiškinių. Ritas Nagienės nuotr.

jau ir pasirinkau repertuarą.

- Į kokį kūrybinį verpetą dabar panirusi Jūsų širdis?

- Nacionaliniame dramos teatre jau pasirodė premjera – spektaklis „Akmuo“ pagal dramaturgo Marijaus von Maryenburgio pjesę, jame vaidiname kartu su Vaiva Mainelyte. Pjesė – apie Berlyno sienos griuvimą, veiksma apima ilgą laikotarpį nuo 1935 iki 1993 metų ir

pateikiamas per vienos šeimos, kuri įsikūrė žydams prieš karą priklausiusiame name. Šios šeimos istorija tampa ir visos Vokietijos istorija – paliečiama kaltės dėl nacizmo našta, pyktis dėl valstybės išdraskymo. Čia taipogi paliesta ir žydų tautos tema. Pjesė nagrinėja žmogaus identitetą, kaip jis susitęsęs žudynėmis ir bando melu dangstyti tiesą. Spektaklyje tai perteikia trijų kartų moterys: V. Mainelytė vaidina motiną, o aš – jos dukterį Heidrun.

- Kelis dešimtmečius dirbote Klaipėdos dramos teatre – ir kretingiškai žiūrovai Jus pamilo. Išvykote į Vilnių, ar dar pamatys kada Jus žiūrovai uostamiesčio scenoje?

- Oi, nuolatos aplink girdžiu liūdną šneką. Žinokite: pasikeitė ne tik situacija mano šeimoje ir mano gyvenime, bet ir – laikmetis. Šiuo metu aktorai migruoja iš vienos vietos į kitą, kuria projektus tai vienur, tai kitur. Neišgyvenu išsiskyrimo su Klaipėda: tai buvo miestas, kuriame įsimylėjau, gyvenau, kūriau. Turėjau nuostabių kolegų, draugų, bet jie juk niekur nedingo. O ką gali žinoti, kokius kelius mums dar skirs likimas.